

SIRBIŠTAN'DA YABANCI ÇALIŞANLAR

İÇİN HAKLARINIZI BİLİN: REHBER

**YASAL İKAMET
HAKKI**

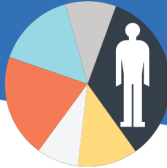

**ÇALIŞMAYA
DAYALI HAKLAR**

**İNSAN TİCARETİNE
KARŞI KORUNMA**

**AYRIMCILIĞA
KARŞI KORUNMA**

**SAĞLIK
HİZMETLERİNE
ERİŞİM**

**EĞİTİME
ERİŞİM**

Sırbistan'a

hoş geldiniz!

Bu broşür, burada yaşayan ve çalışan yabancı bir ülke vatandaşı olarak temel haklarınızı anlamanıza yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Haklarınızı bilmek, onları korumanın ilk adımıdır.

IDEAS, haklarınızı ve korunma seçeneklerinizi anladığınızdan emin olmak için ücretsiz ve güvenli destek sunar.

Bu broşürün devamında aşağıdaki haklar hakkında daha fazla bilgi edineceksiniz:

1. Yasal ikamet hakkı
2. Çalışmaya dayalı haklar
3. İnsan ticaretine karşı korunma
4. Ayrımcılığa karşı korunma
5. Sağlık hizmetlerine erişim
6. Eğitime erişim

Bu, Sırbistan'daki hukuki statünüzün temelidir.

Hakkınız:

Sırbistan'daki ikametiniz ve çalışmanız, düzenlenmiş ve kanuna uygun olmalıdır. Yaptığınız işin türü ve süresine bağlı olarak, uygun izin belgesini alma hakkınız vardır (ikamet ve çalışma için *birleşik izin veya D vizesi*), bu belge Sırbistan'da ikametinizi ve çalışmanızı onaylar.

Bu ne anlama gelir:

Statünüz, çalışma şeklinize göre farklı biçimlerde düzenlenebilir. Daha uzun süreli ikamet ve çalışma için *ikamet ve çalışma için tek (birleşik) izin* alma hakkınız vardır. Mevsimlik işler ve kısa süreli çalışmalar için ise, Sırbistan'a girişte vize gerektiren bir ülkenin vatandaşıysanız, ikametiniz *D Vizesi* ile düzenlenir. İster ikamet ve çalışma için tek (birleşik) izin alıyor olun, ister daha kısa süreli mevsimlik işlerde çalışıyor olun; ikametinizin polise bildirilmesi ve çalışmanızın yetkili kurumlar nezdinde kayıt altına alınması gerekir. Bu, Sırbistan'da yasal olarak ikamet ettiğinizin ve çalıştığınızın kanıtıdır; haklarınızın korunmasını ve güvenliğinizi sağlar.

Koruma mekanizması:

Mevzuat, Sırbistan'da yasal ikamet ve çalışma koşullarını düzenler. İkamet ve çalışma için tek (birleşik) izin başvurularını, İçişleri Bakanlığı (MUP) – Yabancılar Şubesi (Uprava za strance) değerlendirir. Başvurunuz reddedilirse, itiraz hakkınız vardır.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, ikamet ve çalışma için tek (birleşik) izin alma prosedürü hakkında size bilgi sağlayabilir.

ÇALIŞMADAN DOĞAN HAKLAR

Haklarınız, Sırbistan Cumhuriyeti yasalarıyla korunur. Ancak bu hakların kapsamının, çalışma şeklinize bağlı olarak değişebileceğini bilmek önemlidir—örneğin iş sözleşmeniz olup olmadığı, mevsimlik işte çalışıp çalışmadığınız veya yabancı bir işveren tarafından Sırbistan’a çalışmaya gönderilip gönderilmediğiniz gibi.

Haklarınız:

- **Yazılı sözleşme:** Çalışmaya başlamadan önce bir sözleşme veya çalışma/angajman teyidi almak zorundasınız. Bu belgede iş yeri, ücret, çalışma saatleri, iş tanımı ve çalışma süresi açıkça belirtilmelidir.
- **Adil ücret:** Çalışmanız karşılığında ücret veya nakdi ödeme alma hakkınız vardır. Ücretiniz zamanında ve kararlaştırılan tutarda ödenmelidir. Tam zamanlı çalışma için bu tutar asgari ücretten düşük olamaz ve bordro/hesap pusulası (ücret hesap dökümü) almanız gerekir.
- **Çalışma süresi ve dinlenme:** Sınırlı çalışma süresi, gün içi molalar ve dinlenme hakkınız vardır. Fazla mesai ek ücretle ödenmelidir (mevsimlik çalışmada ücret saatlik hesaplanıyorsa bu durum farklılık gösterebilir) ve ücret ödenmeden fazla mesai yapmaya zorlanamazsınız.
- **İş yerinde güvenlik ve saygınlık:** İşvereniniz, sizin için hiçbir maliyet doğurmaksızın gerekli tüm koruyucu ekipman ve eğitimi de içerecek şekilde güvenli bir çalışma ortamı sağlamak zorundadır. İş yerinde saygınlık hakkınız vardır; bu da hakaret, tehdit veya tacizden korunmanız anlamına gelir.
- **Sosyal sigorta primleri:** Kural olarak işveren, emeklilik ve sağlık sigortası primlerini yatırmakla yükümlüdür. Eğer “görevlendirilmiş çalışan” iseniz (Sırbistan’da yabancı bir işveren adına çalışıyorsanız), sosyal sigortanız devletler arası anlaşmalar uyarınca kendi ülkenizde düzenlenmiş olabilir.

Bu ne anlama gelir:

Bu haklar sizi sömürüye karşı korur. İşverenler, kanunen bu haklara uymak ve gerekli korumayı sağlamakla yükümlüdür.

Koruma mekanizması:

Haklarınız ihlal edilirse, Çalışma Müfettişliği'ne şikâyetle bulunabilirsiniz. Ücret veya işten çıkarma ile ilgili uyuşmazlıklarda, yargı yoluna başvurabilirsiniz.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, somut hak ve yükümlülükleriniz hakkında size bilgi verebilir ve yetkili kurumlarla nasıl iletişime geçeceğiniz konusunda yol gösterebilir.

ÇALIŞMA AMAÇLI SÖMÜRÜ KAPSAMINDA İNSAN TİCARETİNE KARŞI KORUNMA

Pasaportun alınması, amirler tarafından tehdit edilme, fiziksel cezalandırma, çalışma/ikamet kaydının yapılmaması, çalışmaya zorlanma, ücret ödenmeden çalıştırılma ve işçiyi kontrol etmek ve sömürmek amacıyla uygulanan diğer eylemler, insan ticareti durumuna işaret edebilir.

Hakkınız:

Şiddet, sömürü veya insan ticaretiyle karşı karşıya kalan yabancı çalışanlar, özel koruma ve destek alma hakkına sahiptir.

Bu ne anlama gelir:

Pasaport veya diğer kişisel belgelerin alınması, tehdit, şantaj ya da hareket özgürlüğünün kısıtlanması gibi eylemler kontrol ve sömürünün biçimleridir ve insan ticaretinin unsurları olabilir. İnsan ticareti mağdurları, özel koruma ve destek hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir. Bu; güvenli barınma, tıbbi, psikolojik ve hukuki yardımın yanı sıra, “iyileşme ve düşünme süresi” hakkını ve Sırbistan’da geçici ikamet için yasal bir dayanağı da kapsar.

Koruma mekanizması:

İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Merkezi, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve destek sağlanmasından sorumlu resmî devlet kurumudur.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, size bilgi sağlayabilir ve insan ticareti, sömürü ve şiddet mağdurlarına yardım konusunda uzmanlaşmış kuruluşlara yönlendirebilir.

AYRIMCILIĞA KARŞI KORUNMA

Eşit muamele görme hakkınız vardır. Sırf yabancı olduğunuz için, herhangi bir kişinin—işverenin veya kamu görevlisinin—size Sırbistan vatandaşına kıyasla daha olumsuz davranması hukuka aykırıdır.

Hakkınız:

Uyruğunuz, etnik kökeniniz, diliniz, dininiz, cinsiyetiniz veya başka herhangi bir kişisel özelliğiniz temelinde her türlü ayrımcılığa karşı korunursunuz.

Bu ne anlama gelir:

Aynı iş için yerli çalışanlara kıyasla haksız şekilde daha düşük ücret ödenmesi, daha ağır çalışma koşullarının dayatılması, molaların engellenmesi veya diliniz/kökeniniz nedeniyle hakarete ve aşağılanmaya maruz kalmanız ayrımcılıktır. Ayrıca yalnızca yabancı olduğunuz için, diğer kişilere sorunsuz sunulan bir hizmetin (örneğin bir kurumda veya bankada) size haksız gerekçelerle verilmemesi de ayrımcılık sayılır.

Koruma mekanizması:

Ayrımcılık durumlarında başvurabileceğiniz temel kurum Eşitlik Koruma Komiserliği'dir (Poverenik za zaštitu ravnopravnosti). Ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyorsanız Komiserliğe ücretsiz şikâyetle bulunabilirsiniz. Ayrımcılık hallerinde ayrıca dava açma yoluna da gidebilirsiniz.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, hukuken neyin ayrımcılık sayıldığına ilişkin bilgi verebilir; Komiserlik süreci ve yargı yolu hakkında bilgilendirebilir.

SAĞLIK HİZMETLERİNE ERİŞİM

Sağlık hizmetlerine erişim, iyi olma hâliniz için kritik önemdedir. Statünüze bağlı olarak sağlık hizmetlerine; işverenin ödediği zorunlu primler (zorunlu sağlık sigortası) üzerinden veya özel/yabancı sigorta yoluyla erişirsiniz.

Hakkınız:

İş sözleşmeniz varsa, Sırbistan vatandaşlarıyla aynı koşullarda zorunlu sağlık sigortasından yararlanma hakkınız vardır. Mevsimlik iş yapıyorsanız, işverenin ödediği primler iş kazası veya meslek hastalığı ortaya çıkarsa tedavi masraflarını karşılar. İşle bağlantılı olmayan diğer tüm sağlık sorunlarının tedavisi için özel sigorta poliçesine sahip olmanız gerekir. Özel sağlık sigortasına sahip çalışan kategorileri için hakların kapsamı yalnızca ilgili özel poliçenin şartlarıyla belirlenir.

Bu ne anlama gelir:

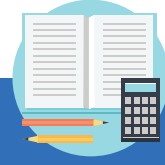
Zorunlu sağlık sigortanız varsa, sağlık karnesi (sağlık sigorta belgesi) alma ve aile sağlığı merkezi/sağlık ocağında doktor seçme hakkınız vardır. Mevsimlik işçiyseniz, kamu sigortası sizi yalnızca işle ilgili yaralanmalarda korur; diğer muayene ve tedaviler için özel sigortanızı kullanırsınız.

Koruma mekanizması:

Çalışanlar için ve mevsimlik işçilerde iş kazası durumlarında sağlık hizmetini Cumhuriyet Sağlık Sigortası Fonu (RFZO) güvence altına alır.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, sağlık sigortasına nasıl kayıt olunacağı ve tedaviye nasıl erişileceği konusunda bilgi sağlayabilir.

Eğitim, sizin ve aile üyeleriniz için temel bir haktır.

Hakkınız:

Çocuklarınız, Sırbistan vatandaşlarıyla aynı koşullarda ilkokul ve lise eğitimine devam etme hakkına sahiptir. Ayrıca diplomalarınızın ve niteliklerinizin tanınması için başvuruda bulunabilirsiniz.

Bu ne anlama gelir:

Çocuklarınız yerel okullara ücretsiz olarak kaydedilebilir. Ayrıca diplomalarınız ve nitelikleriniz resmî olarak tanınarak iş bulma imkânlarınızı artırabilir.

Koruma mekanizması:

Eğitim hakkı yerel okullar ve Eğitim Bakanlığı aracılığıyla uygulanır. Denklik/nostrifikasyon sürecini Yeterlilikler Ajansı yürütür.

İDEAS nasıl yardımcı olabilir:

İDEAS, eğitime erişim hakkında bilgi verebilir ve sizi ilgili devlet kurumuna yönlendirebilir.

ADALETE ERİŞİM VE İDEAS'IN SİZE DESTEĞİ

Haklarınız ihlal edilirse, adalet arama hakkınız vardır.

**İDEAS, SİSTEM İÇİNDE YOLUNUZU BULMANIZA
YARDIMCI OLMAK İÇİN YANINIZDADIR.**

Rolümüz:

- o haklarınız, statünüzü elde etmeye yönelik hukuki prosedürler ve sömürü ile ayrımcılığa karşı mevcut koruma mekanizmaları hakkında bilgi vermek.
- o haklarınızı kullanabilmeniz için sizi yetkili devlet kurumlarına, kuruluşlara veya hukuki yardım sağlayıcılarına yönlendirmek.

İlgili kurumlar ve iletişim bilgileri hakkında daha fazla bilgi için bu QR kodu tarayın veya **İDEAS** ile iletişime geçin.:

Tel.: **+381 69 5657254** | E-posta: **legalaid@ideje.rs**

